

Ivana pred morem

(Excerpt in Serbian)

Translated by: Draga Bojanić Tijardović

Contact of the translator: draganabojanictijardovic@gmail.com

„Vidim oglas na internet, orman još?... ja ... dođeš“ reče ženski glas sa izrazito mekim izgovorom. Nakon dvadeset minuta pred vratima je stajala gospođa mojih godina, u crnoj baš mini suknji, sa drečavo roze karminom od nosa do brade, okićena napadnim nakitom. Dok su njena dva (bosanska? srpska? crnogorska?) makroa u crnom i svaki sa po jednom dijamantoidnom mindušom u levom uvetu zaobilazila prepreke, noseći garderobni orman, nas dve smo stajale u hodniku, smešeći se s nelagodnom jedna drugoj.

„Ukrajina?“

„I ne i da, blizu, Rusija.“

„Obožavam ruske pesnike.“Z

Začudeno me je pogledala ispod debelog sloja maskare.

„Cvetajeva, Brodski, Mandeljštam...“ ohrabrih se.

„Vi poznajete?“ delovala je iskreno iznenađeno, pa pomislih da je možda učiteljica koja je skrenula s puta i kojoj uprkos nonšalantnom ponašanju na novoj stranputici nije lako. Ali ona očigledno nije želela da nastavi razgovor u tom pravcu već je učutala.

„Pa kako je sad kod vas? Posle ruske invazije na Krim? Koliko sam shvatila, vi ste iz tih krajeva?“ Zamislih naš orman u njenom sobičku čiji su zidovi sigurno okrečeni u roze i u kojem ona provodi dane više spavajući nego budna, nakon što je po celu noć plesala oko šipke u nekom mračnom baru.

„Kod nas okej“ spremno je odgovorila, kao da je samo čekala to pitanje. Uvek me iznenadi taj iskonski strah sa negiranjem, rano upelcovan u kosti, kojeg čovek, ma gde posle živeo, pred režimom više nikad ne može da se oslobodi. I dalje mi nije bilo sasvim jasno da li je Ruskinja ili Ukrajinka.

„Da li je opasno, da li se tamo ratuje?“ napravih se blesavom.

Odmahnula je rukom zveckajući narukvicama, kao da odbija ponuđenu kafu: „Opasnosti u miru, ne u ratu.“

[...]

Duvana imamo dovoljno, a otkad je na Vidovdan završena nastava, svaki dan sedimo ispred prepune kafane i pijemo šljivovicu, vodenu rakiju ili tursku kafu od čistog ječma, piše Adrijan svojoj ženi u toku leta, ali samo do deset, jer tada nastupa policijski čas. Korzo je za čudo živahan, tamo se okreće jagnjeće pečenje, 140 dinara kilogram. Na pijaci se može naći samo crni luk, beli luk i ogromne količine jagoda. Želim da vam pošaljem pakovanje šećera i parče slanine, ali nema. Jedem u menzi, proju sam pio samo jednom, hleb je pomešan s krompirom. Žao mi je što se nisam dovoljno interesovao za kuvanje, jer naša kuvarica zna samo neznatan broj recepata. Iako je upravo završena žetva, brašna nema, dok su seljacima sanduci puni novaca. U danima crkvenog sabora, osveštavanja, okupi se više hiljada ljudi, dođu harmonikaši i igra se kolo. Seljaci plaćaju po 200, 300 dinara. Novaca ima k'o lišća, a namirnice se mogu nabaviti samo preko veze. Navodno je u Beogradu ista pesma: igranke, pevaljke, muzika u svakoj kafani. Ako imaš novaca, možeš nabaviti sve što poželiš, od poslastica do svilenog veša. Par opanaka koji su prilikom mog dolaska koštali 100 dinara, sad košta 2500 dinara.

Ivana odmah odlazi kod obućara Krmoleca i naručuje par sandala broj četrdeset i četiri. *Platiću ih tek nakon što ih izmerim, pa ako budu teže od četiri stotine grama neću ih uzeti,* zapretila mu je. Nemačka pošta je, naime, zabranila pakete težine veće od dvesta grama, što je tačno koliko i jedna sandala u pošiljci. Poslala bi Ivana još mnogo toga, kad bi mogla bilo šta da nabavi, čime bi možda malo olakšala svoju savest, jer je u poslednje vreme lutala po drugim svetovima: zamišljala je zagrljaje i osmehe, onaj osmeh sa podignutim levim uglom usana, onu zraku preko lica, onaj ljubazni duhoviti pogled.

Preživih sunčanicu, ali nije to ništa, nekoliko njih umrlo je od tropske malarije.

Ivanu opet preseca u stomaku, prigovaranje se kao vrelina razliva po njenom telu: ako Adrijan umre, biće to njena kazna. Nikad nije verovala u onu katoličku osvetu zub-za-zub, ali strefiće je nešto veće ako ne bude osećala kako treba, ako ne učini sve što je u njenoj moći, ako ne bude imala kristalno jasne misli, ako zaboravi na svoju kožu za koju joj se činilo da se jednostavno suši, njena koža koja je bez muških dodira bila tako napuštena.

Mi, Slovenci, smo kao jedna porodica. Ovde je Božiji mir, samo skupoća i nedostatak ovog ili onog, ili neke iznenadne posete podsećaju na rat. U poslednje vreme pirkao je sveži vetrić, bili smo, naime, omiljena prestonica najrazličitijih „vojvoda“ i njihovih bandi. Pijančenje, nasilje, pljačka, ubijanje bilo je na dnevnom redu. Sad su vlast preuzeli oni koji su zbog toga ovde i ceo kraj je počeo lakše da diše.

Ako Adrijana ubiju ili ga rane, ona će biti kriva, biće kriva njena nedovoljna ljubav, njena kolebljivost, njena slabost, njena slaba volja, mora da izdrži, jer se u nju već useljava ova nova slutnja da svojim delima može da upropasti muža – i u nju koja je nekad tako hrabro prkosila Škalanima, u nju se uvlači ova pretnja, ovaj novi oblik straha.

Jednom ruskom emigrantu, inženjeru, dajem časove nemačke konverzacije. Ne naplaćujem mu, jer nema ništa. Poslužuju mi slatko, rakiju i kafu. Rus mi pozajmljuje kupaći za kupanje, što se ovde velegradski naziva „ići na plažu“. Jedna prodavnica nosi naziv „Luver“ a druga „Moskva“, imamo kafane „Kasina“ i „Bulevar“. Inače je sve začuđujuće primitivno. Dobio sam do sada tvoje pakete sa: belim pantalonama, tri maramice, tri para Batinih čarapa, kravatom, nešto konca i nešto mirišljavog sapuna.

Ivana je opet bolje raspoložena, Adrijanove vesti nisu više potresne, postale su deo svakodnevice, njene i njegove, navikli su se na razdaljine, barem se u tom času tako čini, ovog trenutka dok se dan preliva u drugi dan, isti, i sve dok bude tako biće dobro, neka bude tako, jer posle će ovako ili onako sigurno pući... zato i nije baš toliko pogrešno ako Ivana opet ode u šumu sa svojom korpom za pećurke, hoda istim putem dok joj srce lupa a svež vazduh i miris blata teraju krv i misli, i obuzima je blagi nemir.

Ovde je jedan za slovenački jezik a jedan za zemljopis, dva ista za računovodstvo i jedan za istoriju... mada će uskoro ovog morati pisati ponovo, govori joj Vitalij. Stoji u paprati a iz daleka se čuju crkvena zvona. Po prvi put je to lepa muzika, pomišlja Ivana. *Još nekoliko pećurki kao alibi.* Na vrh salvete ispod koje je sakriveno pet knjiga Ivana stavlja tri vrganja i dva turčina. *Za svaku knjigu jedna pećurka raste.*

Ivana mu se osmehuje. Od njegovog lepog pogleda obuzima je toplina, razliva se niz njena leđa i rasplamsava u stomaku. *Smrt fa... srećno,* kaže on.

Srećno, odgovara Ivana.

Krajem avgusta Pini je otekao vrat, dobila je visoku temperaturu i upalu grla a iz krastavog nosa slivao se gnoj. Ivana je očajna: znala je, znala da će se nešto desiti, ali Adrijanu nije napisala ni reč o Pininoj difteriji, ovu kaznu mora sama da izdrži, sama će podneti sav taj teret, on dovoljno pati. Razmišlja kako je reagovala na svaki Pinin plač, kako na njene želje koje su nekad bile i zahtevi, kako na njene bolesti koje su sve bile blaže od ove sad, i čini se da nikada nije reagovala kako je trebalo, optužuje sebe toliko da svaki put oseća bol.

Svakog dana u Donaucajtungu čitam o ubistvima i kaznama. Plašim se za vas dve, stiže srpsko pismo s markom kralja Petra. Stalno razmišljam kako izgledate, šta radite, kako ste

obučene i šta ste jele. Čuvajte se dizenterije i tifusa, ovde su veoma rašireni. Lepo je što se Pina interesuje za životinje. I ja sam u sobi, pored vaški i pacova imao čitavo životinjsko carstvo: miševе, bubašvabe i buve. Moji čaršavi su nakon bitke sa stenicama izgledali kao da sam ih posuo borovnicama i legao preko njih.

I Ivana je u septembarsko poslepodne legla na ćebe rasprostrto preko grmlja borovnica, i na svoj mantil. Kao da je pozorišni majstor svetla iznad krošnji prigušio reflektore i smekšao kontrast između sitnih svetlih fleka sunca kroz lišće, neposredno pre nego što je Ivana zatvorila oči svet se zavrteo, smrt je postala ljubav a ljubav se iglom kompasa prebacila na drugu stranu, nasuprot smrti, jug je na severu a istok na zapadu, Kaonik se premestio još dalje, negde u Bugarsku, a šuma je poput mahovine pokrila ceo rajh i u kosoj zruci sunca koja je zablistala kroz granje Ivana je iznad sebe ugledala podignuti ugao usana i osetila Vitalijevu toplu kožu koja miriše na vlagu, hodanje i dim, Vitalij je oko nje i u njoj, nisko leskino granje blizu zemlje zaljuljalo se u sporim pokretima.

*Neću te skicirati da te ne prepoznaju ako me uhvate – ali pamtiću te. Naslikao bih te celu, svu tebe, ne bih te sastavljao od dva različita komada, od glave jedne žene i tela druge, kao u Doručku na travi. Tu je njihov privremeni dom bez prozora i vrata, dom sa najneophodnijim stvarima, sa ćebetom, borovnicama i flašom vina, njegova privremenost je njegova lepota, privremenost i nužni prostor, jer prostor je uvek povezan sa vremenom kao dom sa životom: na panju pored njih dvoje za doručkom ucrtani su godovi koji svedoče o starosti nekadašnjeg drveta, puž je na njemu ostavio svoj slinavi trag a pauk je od niti koju je ispleo od sebe sama ogradio svoj dom kao lovište. Ivana i Vitalij leže u tom domu bez zidova u koji niko neće upasti, leže u travi bez doručka, bez starenja, u tom vremenskom ograničenju bez prostornih granica a Ivana se seća nekad kontradiktornih a sada tako skladnih Adrijanovih reči: *Uživajte u svoj lepoti onako kako je osećate, ne razmišljajući odakle dolazi... Ako čujete šuštanje lišća koje se pomera u večernjem povetarcu, nemojte ga osluškivati, ne pokušavajte da dokučite šta želi da vam kaže... Sanjarite, dušo, sanjarite, i budite srećni u svojim snovima.**

I drugi i treći put ponovilo se to što postaje obred tamo usred šume, kad Vitalij prekrije Ivanu i sve se skameni, i on zastane, samo se njegova toplina polako širi u nju, prekriva je pred svetom i štiti ispod sebe, dok u tišini osluškuju kako ih ispunjava spora krv koja polako klizi pod kožu, od njega ka njoj i natrag, toplota se razliva po njima, pune se lagano, diskretnom ali upornom snagom koja dolazi u sporim, najpre razdrobljenim a zatim silovitim odjecima.

[...]

Obilan par na vratima gurao se napred, žurili su da odnesu nemačku šivaću mašinu. Sa južnjačkim naglaskom na primorskom dijalektu pitali su zašto je prodajem, dajući mi u podtonu na znanje da se ne isplati prevariti ih, jer će u svakom slučaju iz tog posla otići kao pobednici. Znala sam da mašinu ni u kom slučaju neću moći da im prodam po oglasnoj ceni, uz to mi se i žurilo, zato sam pristala na njihovo drastično sniženje. Skoro uvređeni što su tako glatko prošli na kraju su počeli da razgledaju po sobi ne bi li pronašli još nešto što bi mogli da kupe i uživaju u cenjkanju. Junona je cimnula glavom prema staroj Singerici u čošku koja je već godinama služila kao komad nameštaja a ne kao šivaća mašina.

„Ovu ne prodajem.“

„Uzimamo.“ On je iz zadnjeg džepa pantalona izvukao izmrcvarenu novčanicu od dvadeset evra i pružio mi je.

„Nije na prodaju. Ne prodaje se. Ne znam kako da vam kažem drugačije. Nije prosta.“

„Prosta? Misliš slobodna, je l' da?“ reče ona gušeci se od smeha.

„Nije valjda vulgarna“, dopunio je on kad se uozbiljio. „Pa dobro, za dvajspet.“

„Prodajem samo ovu u rumenom kovčku.“

Opet su počeli da se smeju.

„Ona misli žut a ne rumen“, Bosanka se obratila mužu. Onda je pogledala mene: „A kovčeg ti je slovenačka krsta.“

